

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 277–290

HUMAN STUDIES

Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 277–290

УДК 373.5.046.16

СТЕЦЬКО Ірина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Тернопільський державний економічний університет, вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна (irenas7217@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5093-9516>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/Q-8134-2017>

ЮРЧИШИН Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Тернопільський державний економічний університет, вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна (yurchyshyn@tneu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3299-0486>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/I-1885-2017>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121433>

Бібліографічний опис статті: Stetsko, I., Yurchyshyn, T. (2018). Teoretyczne uzasadnienie organizacyjnie-pedagogicznych warunków wychowania altruistycznego. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 277–290.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121433.

Історія статті

Одержано: 6 листопада 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 3 січня 2018

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

TEORETYCZNE UZASADNIENIE ORGANIZACYJNIE-PEDAGOGICZNYCH WARUNKÓW WYCHOWANIA ALTRUISTYCZNEGO

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ АЛЬТРУЇСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. У статті проаналізовано структурні елементи розробленої авторами теоретичної моделі формування альтруїзму, яка складається із трьох блоків. У першому блоці теоретично обґрунтовано зміст альтруїстичного виховання, визначено його оптимальні форми та методи, а також підготовки вчителів до розвитку альтруїзму в молодого покоління.

Другий блок відображає принципи альтруїстичного виховання (гуманізму, демократизму, національної спрямованості, дитиноцентризму,

скерованості на розвиток індивідуальних якостей, креативності, толерантності, соціально-педагогічної корекції, опори на потенційні можливості людини, самовиховання і самовдосконалення, системності), які, на нашу думку, є базовими для виховання бажаних характеристик. У процесі дослідження зроблено висновок, що гармонійне поєднання охарактеризованих принципів забезпечить високу результативність альтруїстичного виховання в умовах сучасної школи.

У третьому блоці розглянуто критеріальні показники розвитку альтруїзму (гносеологічний, процесуально-діяльнісний і суб'єктивно-особистісний), які є визначальними параметрами у вихованні альтруїстично спрямованої особистості. У процесі роботи доходимо висновку, що з огляду на новизну й актуальність дослідження певних інновацій потребує вітчизняна законодавча й нормативна бази. Аналіз законодавчих і нормативних актів дає підставу стверджувати про практичну відсутність документації, яка б відображала проблематику здійсненого дослідження. Внесено пропозицію щодо розробки Концепції альтруїстичного виховання молоді в XXI ст., яка регламентуватиме основні положення, принципи і концептуальні засади альтруїстичного виховання.

На підставі теоретико-емпіричних досліджень зроблено висновок, що питання виховання альтруїстично спрямованої особистості потребує подальших кардинальних розробок, напрацювань й удосконалення у теоретичному й практичному аспектах, зокрема, проведення науково-дослідних і пошукових розвідок та їхньої апробації й упровадження у навчально-виховний процес; розробки системи навчально-методичного забезпечення; комплексної реалізації принципів альтруїстичного виховання; вдосконалення критеріальних показників розвитку альтруїзму, що в комплексі сприятиме оптимізації формування альтруїзму в молоді.

Ключові слова: альтруїстичне виховання, принципи виховання альтруїзму, критеріальні показники, альтруїстичні якості, гуманізм, толерантність, національна спрямованість, дитиноцентризм альтруїстично спрямована особистість, навчально-виховний процес.

Ujęcie problemu. Zmiany zachodzące we współczesnym społeczeństwie powodują nowe wymagania do systemu edukacyjnego oraz wychowania młodzieży. Te zmiany są widoczne w zmianie paradygmatu wychowania, w przesunięciu akcentów w społecznej świadomości – orientacji na humanizację oraz demokratyzację stosunków społecznych, podniesieniu na wyższy szczebel tych wartości, które były niwelowane w ciągu wielu lat w naszym społeczeństwie w aspekcie wychowawczym. Nowa era cywilizacji wymaga nowego podejścia w aspekcie dydaktyczno-wychowawczym, zwłaszcza kardynalnego reformowania oświaty i wychowania pod względem ich humanizacji, kształtowania całego procesu dydaktycznego na zasadach demokracji, duchowości, wartości ogólnoludzkich, a mianowicie altruizmu.

Podstawowy cel systemu edukacji, zwłaszcza nowoczesnej uczelni, to wychowanie altruizmu jako ważnego czynnika kształtowania się humanistycznie skierowanej osobowości. Analiza psychologicznej, pedagogicznej oraz metodycznej literatury pozwala zrobić wniosek, że określony problem potrzebuje dzisiaj specjalnego badania naukowego. Konieczność jego analizy uwarunkowana jest zarówno realiami współczesnego socjum, jak i procesami zachodzącymi w środowisku młodzieżowym. Aktualność i nie wystarczające badanie tego zagadnienia w teorii i metodyce wychowania uwarunkowały wybór tematu rozprawy naukowej.

Analiza ostatnich badań oraz publikacji. Badania określonego problemu w teoretycznym aspekcie zostały przeprowadzone z wykorzystaniem konceptualnych zasad współczesnych krajowych naukowców oraz badaczy: I. Becha, I. Bużynej, O. Bezkorowajnej, O. Dołżenki, O. Parchomenko, O. Stolarenko, O. Suchomłyńskiej oraz innych.

Większość z nich jest przekonana, że pozytywne wyniki rozwoju humanistycznego są bezpośrednio uzależnione od humanistycznego obcowania dorosłych i uczniów na zasadach podejścia osobowościowego. Cechuje się ono następującymi czynnikami: stosunek do uczniów jak do wartości, podmiotu własnego wychowania; preferowanie stosunków współpracy i współtwórczości; humanistyczny charakter stosunków wzajemnych nauczycieli i uczniów, nawiązanie dialogu pomiędzy nimi; humanistyczność stanowiska osobistego pedagoga, jego otwartość wobec wychowañców.

Więc, O. Parchomenko określa dominujące zasady organizacji procesu wychowawczego humanistycznie skierowanej osobowości: uznanie człowieka za najwyższą wartość życiową, skierowanie humanistyczne, priorytet wartości ogólnoludzkich, wiara w człowieka, oparcie w wychowaniu o świat wewnętrzny wychowañca, akcentowanie na osobowości, zasady pluralizmu, altruizmu etc. O. Stolarenko również pokreśla konieczność humanizacji procesu wychowania. Ona uważa, że głównymi psychologo-pedagogicznymi zadaniami sprzyjającymi rozwojowi duchowości osobowości są: a) wychowanie duchowych orientacji wartościowych; b) rozwój altruistycznego typu zachowania, wychowania empatii; c) kształtowanie pojęcia o wartościowym stosunku do człowieka i o wartości każdego życia. Analizując problem humanistycznego wychowania na zasadach humanistycznie zorientowanego podejścia I. Bech podkreślił, że tylko taki proces wychowawczy umożliwi rozwój sił duchowych uczniów i kształtowanie humanistycznej istoty ich życia. Uczony również twierdzi, że osiągnięcie tego nie jest możliwe bez życzliwego, czułego i empatycznego stosunku do dziecka.

Celem artykułu jest teoretyczne uzasadnienie organizacyjnie-pedagogicznych warunków wychowania altruistycznego.

Wykład podstawowego materiału. Opierając się na wytyczne prac krajowych G. Waszczenko (Vashchenko, 1994), W. Suchomłyńskij (Sukhomlyn-

skyi, 1978) oraz innych), współczesnych badaczy (I. Becha (Bekh, 1995), I. Bużynej (Buzhyna, 2005), O. Bezkorowajnej (Bezkorovaina, 2007), O. Dołženki (Dolzhenko, 2006), O. Parchomenko (Parkhomenko, 2007), O. Stolarenko (Stoliarenko, 2003), O. Suchomłyńskiej (Sukhomlynska, 2004) oraz innych zagranicznych uczonych (Sz. Amonaszwilli (Amonashvili, 1996), J. Everett, L. Caviola, G. Kahane, J. Savulescu, N. Faber (2015), H. Bierhoff, E. Rohmann (2004)). Uwzględniając wyniki własnych badań, uważamy, że ważną rolę w procesie kształtowania altruizmu odgrywa teoretyczne uzasadnienie form, metod i zasad wychowania altruistycznego, określenie wskaźników rozwoju altruizmu, uzasadnienie specyfiki szkolenia pedagogicznej kadry pod względem wychowania tej cechy/jakości. Więc, na podstawie określonych parametrów został opracowany i przedstawiony schematycznie (patrz rys. 1) teoretyczny model kształtowania altruizmu.

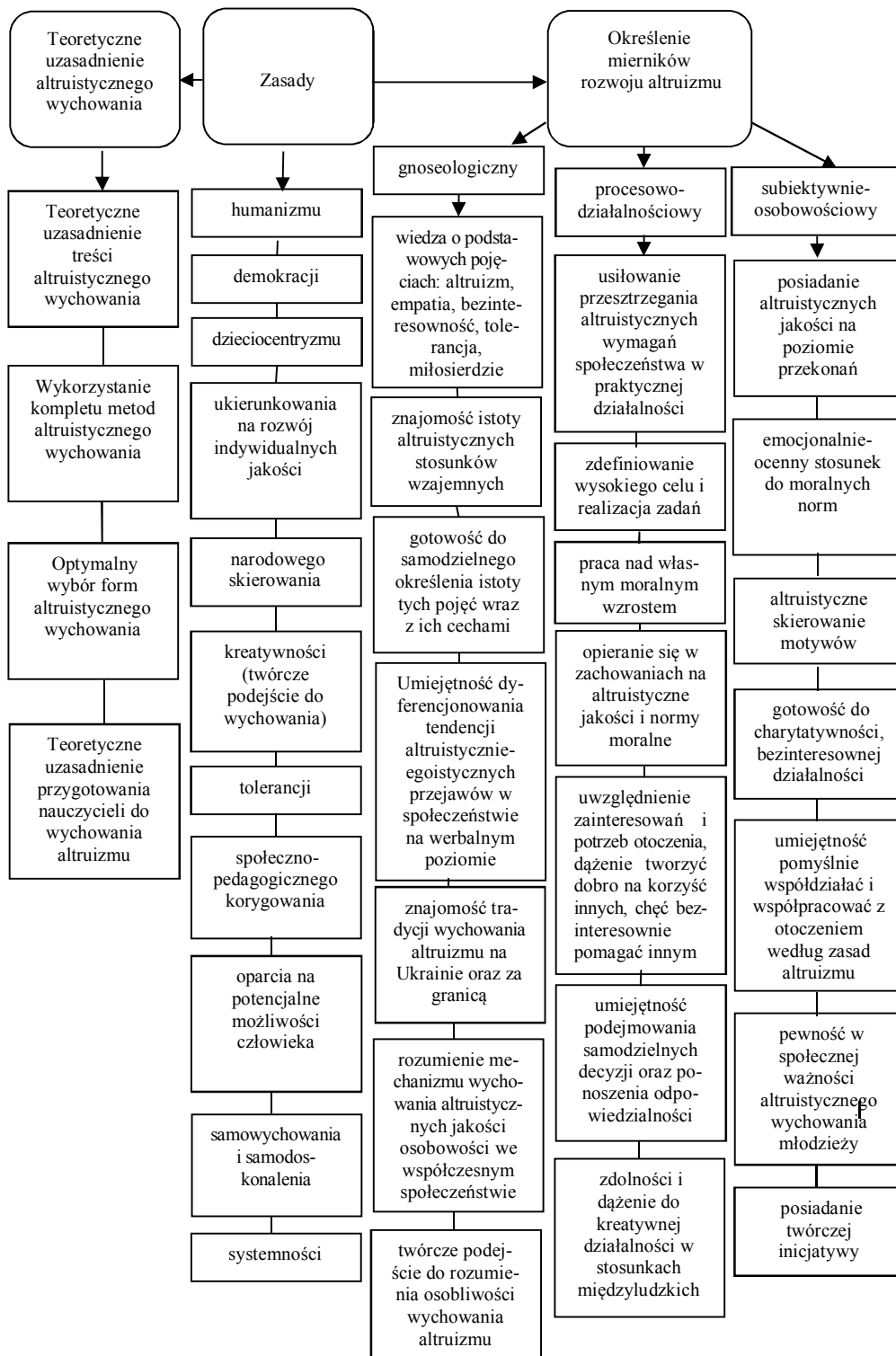
Ocharakteryzowany teoretyczny model jest czteroblokowy. W pierwszym bloku teoretycznie uzasadniono treść wychowania altruistycznego, określono jego optymalne formy i metody oraz przygotowanie nauczycieli do rozwoju altruizmu u młodego pokolenia.

Drugi blok odzwierciedla zasady wychowania altruistycznego, które według naszej opinii są konieczne dla wychowania pożądanых charakterystyk.

W trzecim bloku przedstawiono kryterialne wskaźniki rozwoju altruizmu (gnoseologiczny, procesualnie-działalnościowy oraz subiektywnie-osobowościowy), które są ważnymi parametrami w kształtowaniu się altruistycznie skierowanej osobowości.

Ponieważ problem wychowania altruizmu u młodzieży, uwarunkowany przesłankami historycznymi, ekonomicznymi oraz społecznymi, jest dzisiaj bardzo aktualny, powstaje zagadnienie o ponowieniu treści procesu wychowawczego z uwzględnieniem zasad humanizmu, demokracji, narodowego ukierunkowania, dzieciocentryzmu, ukierunkowania na rozwój indywidualnych cech, kreatywności, tolerancji, korygowania społecznego i pedagogicznego, oparcia o potencjalne możliwości człowieka, samowychowanie i samodoskonalenie, systemność.

Zasady humanizmu i demokracji zabezpieczają sprzyjający mikroklimat, współpracę zespołów pedagogicznych i uczniowskich na podstawie wzajemnych stosunków partnerskich, przewidują stworzenie optymalnych warunków dla intelektualnego i socjalnego rozwoju każdego wychowanka. Jednak tego nie odzwierciedla współczesna szkoła. W większości uczelni i do dzisiaj rozpowszechnione są stereotypy autorytarnych systemów nauczania i wychowania, które nie odpowiadają wyzwaniom współczesnych warunków historycznych. Często wyżej wymienione zasady są realizowane fragmentarnie i mają sformalizowany charakter.

Rys. 1. Teoretyczny model wychowania altruizmu

Narodowe skierowanie przewiduje uwzględnienie nacionalnych priorytetów, jak również opieranie się w procesie dydaktyczno-wychowawczym na narodowe tradycje i obyczaje. Ostatnio uczelnie ogólnokształcące przywiązują wielką wagę do odrodzenia się oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego i historycznego narodu ukraińskiego. Angażowanie się uczniów w odrodzenie dziedzictwa narodowego w ogóle czyni pozytywny wpływ na młode pokolenie, zwłaszcza na rozwój jakości altruistycznych.

Dzieciocentryzm jest jedną z podstawowych zasad w wychowaniu altruistycznie skierowanej osobowości, ponieważ przewiduje rozwój każdego człowieka na podstawie jego zdolności/umiejętności. Jednak w krajowym procesie edukacji jest on rozumiany nieco nieprawidłowo, ponieważ w centrum zainteresowania znajduje się nie poszczególne dziecko, a abstrakcyjne, uogólnione. Właśnie w związku z tym twierdzić o centrowaniu się na osobowości poszczególnego ucznia we współczesnej szkole jest jeszcze za wcześnie. Ważną rolę w realizacji tej zasady odgrywa pedagog. To właśnie on powinien pomagać każdemu uczniowi w konstruowaniu oraz realizacji optymalnego sposobu poznawania i rozwoju na podstawie własnej indywidualności.

Ukierunkowanie na rozwój indywidualnych jakości przewiduje uwzględnienie w procesie dydaktyczno-wychowawczym fizycznych, psychicznych oraz socjalnych osobliwości każdej osobowości, stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju zdolności i przejawu indywidualności wychowanka (Ivanenko, 2015).

Zasada oparcia na potencjalne możliwości człowieka polega na stosowaniu środków oddziaływania na osobowość z uwzględnieniem jej fizycznych i socjalnie-psychicznych zadatków, jak również kreowaniu na ich podstawie zbiorowych oraz indywidualnych programów rozwoju.

Biorąc pod uwagę teoretyczne i praktyczne wytyczne rozprawy, możemy twierdzić o niewystarczającej realizacji określonych zasad w dydaktyczno-wychowawczym procesie większości szkół ogólnokształcących, choć w uczelniach gimnazjalnych oraz liceach one zostały wprowadzone w większym stopniu.

Tolerancja (od łacińskiego «tolerantia» – «cierpliwość, miłosierdzie») jako zasada będąca podstawą stosunków międzyludzkich skierowana jest na zaszczerpienie cierpliwego, pełnego szacunku, uważnego stosunku do otoczenia (Sobol, 1995). Zasada ta realizuje się w dążeniu do osiągnięcia wzajemnego rozumienia, uzgodnienia różnych pozycji i zainteresowań. Najważniejsze cechy tolerancji to są: humanny stosunek do ludzi o różnym światopoglądzie, przekonań moralnych, politycznej i konfesyjnej przynależności, pluralizm opinii, ustępczość. Badania krajowych i zagranicznych uczonych oraz dokumenty międzynarodowego poziomu świadczą o tym, że wychowanie cierpliwości musi być jednym z najważniejszych zadań w XXI wieku. Jednak biorąc pod uwagę rodzaj stosunków wzajemnych pomiędzy nauczycielem i uczniem (pedagogiem i wychowankiem), który rzeczywiście działa we współczesnej szkole,

trudno twierdzić o wysokiej rezultatywności realizacji zasady tolerancji w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Kreatywność przewiduje twórcze podejście do dydaktyczno-wychowawczego rozwoju osobowości, orientuje na kształtowanie myślącej, bogatej duchowo osobowości, zdolnej do pomyślnej orientacji w otaczającym środowisku oraz do odnalezienia w nim własnego miejsca. Określona zasada polega na maksymalnej orientacji na twórczy pierwiastek, opanowaniu własnego doświadczenia twórczej działalności. Przy tym w wyniku dydaktyczno-pedagogicznego oddziaływania powinna kształtować się humanitarna osobowość umiejacą reprezentować własną niepowtarzalność, tolerować różnorodność społecznego, politycznego oraz gospodarczego środowiska. To wszystko wymaga znacznych wysiłków od nauczyciela, który powinien maksymalnie ich skoncentrować w celu twórczego podejścia do procesu nauczania i wychowania, znaleźć optymalne sposoby ujawnienia i rozwoju indywidualnych zadatków wychowanka i pomóc w skierowaniu ich w odpowiednim kierunku.

Zasada samowychowania i samodoskonalenia skierowana jest na największą realizację wychowanka jako osobowości, doskonalenie jego potencjalnych możliwości. On tylko częściowo realizuje się w warunkach ogólnokształcących uczelni, co uniemożliwia efektywny proces samookreślenia, samootwarcia, adekwatnej samooceny, krytyczną analizę indywidualnych osobliwości oraz potencjalnych możliwości, samoanalizę osobowościowego rozwoju.

Spoleczno-pedagogiczne korygowanie przewiduje celową działalność poprawiania moralnej pozycji i przekonań uczniów, ich samooceny i samoakceptacji na podstawie oceny otoczenia, kształtowania u młodzieży nastawień na pozytywne emocjonalne kontakty, wyrobienie odpowiednich nawyków zachowywania się oraz podwyższenia samouświadomienia osobowości. Przy realizacji tej zasady można osiągnąć wysoką efektywność tylko pod warunkiem owocnej współpracy nauczyciela (pedagoga, wychowawcy), ucznia (wychowanka) oraz psychologa (służby psychologicznej). W tej branży pomagać pedagogom powinni przede wszystkim szkolni psychologowie, którzy stwarzaliby psychologiczny portret każdego dziecka, zapoznawaliby z nim pedagogów, obserwowaliby zmiany zachodzące u uczniów. Tylko za pomocą wspólnych wysiłków można w pewny sposób skorygować społeczno-moralne nastawienia wychowanka. To będzie sprzyjać wychowaniu pożądanych charakterystyk.

Zasada systemności jest oparta na całości oraz integratywności wychowania w układzie osobowość – rodzina – zespół – społeczeństwo. Teoretyczne i empiryczne dane badań wskazują na to, że właśnie całościowe wzajemne oddziaływanie wyżej wymienionych czynników umożliwi efektywny proces wychowania altruizmu u młodego pokolenia.

Uwzględniając wyżej wspomniane fakty sądzimy, że harmonijne połączenie ocharakteryzowanych zasad zapewni wysoką efektywność altruistycznego wychowania w warunkach współczesnej szkoły.

W trakcie rozprawy dochodzimy do wniosku, że ze względu na aktualność i nowiznę badania ustawodawstwo państwa potrzebuje niektórych innowacji oraz nowelizacji.

Analiza aktów ustawodawczych («National doctrine», 2002, p. 14) daje podstawy do stwierdzenia o faktycznym braku dokumentacji odzwierciedlającej problematykę przeprowadzonego badania. Niektóre wzmianki (częściowe umpominanie składników kategorii altruizm) są obecne w dokumentach o charakterze normatywnym, w programach oraz koncepcjach («Concept of upbringing», 2005; «Concept of civic education», 2000; «National doctrine», 2002).

Biorąc pod uwagę aktualność i rozpowszechnionność określonego problemu, jak również niewystarczające wyświetlanie go w aktach normatywnych i ustawodawczych, zaproponowano opracowanie Koncepcji altruistycznego wychowania młodzieży w XXI wieku zawierającej podstawowe zasady, najważniejsze postanowienia i podstawy koncepcyjne wychowania altruistycznego.

Celem opacowania nowej koncepcji jest kształtowanie humanistycznie skierowanej osobowości na zasadach altruizmu.

Według naszej opinii realizacja takiej koncepcji może być skuteczna tylko pod warunkiem zaangażowania wszystkich instytucji społecznych w rozpowszechnianie zasad altruistycznych, ilustrowanie wychowawcom przykładów skutecznej działalności altruistycznej etc.

Z naszego punktu widzenia najważniejsze kierunki potrzebujące zaangażowania organów edukacyjnych są następujące:

- omawianie doniosłego znaczenia wychowania altruistycznie skierowanej osobowości (przeprowadzanie konferencji, forum na poziomie krajowym oraz międzynarodowym dla wspólnoty pedagogicznej z udziałem naukowców; wprowadzanie systematycznych seminariów dotyczących problemów wychowania altruistycznego;

- dołączenie do dyskusji i współpracy organizacji społecznych, asocjacji, zrzeszeń, komitetów rodzicielskich etc;

- uwzględnianie problematyki altruizmu i wychiwania altruistycznie skierowanej osobowości w programach badawczych oraz planach zakładów naukowych i dydaktycznych;

- uzgodnienie treści oświaty, czynnych planów i programów dydaktycznych dla dyscyplin z zakresu humanistyki z uwzględnieniem priorytetu wychowania altruizmu;

- badanie i ogólnienie doświadczeń krajowych i zagranicznych w zakresie problemów wychowania altruistycznego, wyświetlanie owych zagadnień w publikacjach fachowych, na konferencjach oraz seminariach naukowo-praktycznych i teoretycznych;

- opracowanie kursów, poszczególnych modułów, systemu wyposażenia dydaktyczno-metodycznego dla przygotowania i zmiany kwalifikacji kadry pedagogicznej;

– zaangażowanie organizacji społecznych we współpracę z zakładami szkolnictwa w aspekcie opracowania naukowo-metodycznej obsady dotyczącej problemów wychowania altruistycznego, jak również dołączenia wspólnoty uczniów i pedagogów do udziału w życiu społecznym.

Wyniki eksperymentu diagnostycznego pozwalają na zrobienie wniosku o niewystarczającym wychowaniu jakości altruistycznych u młodzieży. Ze względu na to warto ocharakteryzować skuteczne mechanizmy sprzyjające optymalizacji wychowania pożądanych charakterystyk u współczesnej młodzieży.

Według nas, jednym z takich mechanizmów jest zmiana paradygmatu szkolnictwa, zwłaszcza prowadzenia dydaktycznie-wychowawczego procesu z uwzględnieniem priorytetów narodowych, jak również wyżej wspomnianych kluczowych zasad. Oprócz tego proponujemy ponowić treść obecnych planów i programów dydaktycznych w celu odzwierciedlenia problematyki wychowania altruizmu (wprowadzić kursy specjalistyczne oraz zajęcia fakultatywne, na których wyświetlano problemy altruizmu; uzupełnienie merytorycznej treści cyklu przedmiotów humanistycznych etc.). Kształcenie działalności edukacyjnej z uwzględnieniem wszystkich wymienionych zmian i uzupełnień będzie czynić pozytywny wpływ na proces wychowania altruizmu.

Następnym doniosłym czynnikiem jest skoncentrowanie się na rozwoju jakości altruistycznych w wychowaniu szkolnym i rodzinnym. Wymaga to współpracy zespołów pedagogicznych zakładów ogólnokształcących i rodziców (członków rodziny).

Ważną rolę odgrywa również osobowość nauczyciela, jego kompetencja zawodowa, jak również chęć i gotowość do kształcenia u dzieci uczucia altruizmu, uświadomienie potrzeby w wychowaniu uczniów na zasadach altruistycznych etc.

Jednak osiągnięcie najlepszych wyników jest możliwe tylko w razie kompleksowej interakcji wszystkich czynników wychowawczych: rodziny, ogólnokształcących zakładów szkolnictwa, insyтуcji poza granicami szkoły, otoczenia, środków masowego przekazu, społeczeństwa, kościoła i organizacji religijnych, jak również innych instytucji społecznych, ekonomicznych oraz politycznych. W świetle tego problemu niezbędna jest maksymalna konsolidacja wszystkich wysiłków w celu osiągnięcia konsensusu w pytaniach wychowania altruistycznego. Więc, tylko łącząc potencjalne możliwości i koncentrując uwagę na tym problemie można osiągnąć pozytywne wyniki.

Reasumując wyżej wspomniane, można stwierdzić, że problem wychowania altruistycznie skierowanej osobowości potrzebuje dalszych kardynalnych opracowań, badań oraz doskonalenia w teoretycznym oraz praktycznym aspektach, zwłaszcza prowadzenia naukowo-badawczych prac oraz ich aprobaacji i wprowadzenia w proces dydaktyczno-wychowawczy, opracowania systemu dydaktyczno-metodycznego zabezpieczenia/literatury, kompleksowej rea-

lizacji zasad altruistycznego wychowania, co w całości będzie sprzyjać optymalizacji kształtowania altruizmu u młodzieży.

Przeprowadzone badanie nie wyczerpuje wszystkich aspektów wychowania altruizmu we współczesnej przestrzeni edukacyjnej. Z naszego punktu widzenia aktualne jest poszukiwanie optymalnych sposobów doskonalenia efektywności procesu wychowania altruistycznie skierowanej osobowości ze stosowaniem innowacyjnych form i metod pracy. Dalszych badań potrzebują pytania opracowania zestawu dydaktyczno-metodycznego wyposażenia na temat wychowania altruizmu, jak również badania osobliwości genderowych tego procesu.

References

- Amonashvili, Sh.A.** (1996). *Razmyshleniya o gumannoy pedagogike [Reflections on humane pedagogy]*. Moscow: Izdatelskiy dom Shalvy Amonashvili [in Russian].
- Bezkorovaina, O.** (2007). Osobystisne samostverdzhennia uchniv – aktualna problema suchasnoho vykhovantsia [Student self-affirmation is an actual problem for a modern pupil]. *Svit vykhovannia – World of education*, 3/4, 13–17 [in Ukrainian].
- Bekh, I.D.** (1995). Humanizm u vykhovanni pidrostaiuchoi osobystosti [Humanism in the upbringing of a growing personality]. *Ridna shkola – Native school*, 9, 23–25 [in Ukrainian].
- Buzhyna, I.V.** (2005). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv do formuvannia humanistychnykh vidnosyn molodshykh shkoliariv [Theory and practice of preparing future teachers for the formation of humanistic relations of junior pupils]*. (Extended abstract of Doctor's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
- Vashchenko, H.** (1994). *Vykhovnyi ideal: pidruchnyk dlia pedahohiv, vykhovnykiv, molodi ta batkiv [Educational ideal: a textbook for educators, educators, youth and parents]* (Vol. 1). Poltava: Poltavskiy visnyk [in Ukrainian].
- Dolzhenko, V.O.** (2006). *Vykhovannia dukhovnykh tsinnostei u studentskoi molodi v polikulturnomu prostori [Education of spiritual values in student's youth in a multicultural space]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Luhansk [in Ukrainian].
- Ivanenko, L.** (2015). Metody rozviazannia vazhlyvykh suchasnykh problem vykhovannia myloserdia u shkoliariv. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 1/33, 31–38 [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia vykhovannia humanistychnykh tsinnostei uchniv [Concept of upbringing of humanistic values of students]. (2005). *Shkilnyi svit – School World*, 45, 6–8 [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainskoi derzhavnosti [Concept of civic education of the individual in the conditions of development of Ukrainian statehood]. (2000). *Shliakh osvity – Education Way*, 3, 7–13 [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia humanitarnoho rozvytku Ukrainy [Concept of humanitarian development of Ukraine]*. (2008). Retrieved from www.mon.gov.ua/gr/obg/2008 [in Ukrainian].

- Natsionalna prohrama vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v Ukraini [National Program for the Education of Children and Students in Ukraine]. (2004, December 3). *Osvita Ukrainy – Ukrainian Education*, 94, p. 6–10 [in Ukrainian].
- Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI st. [National doctrine of education development of Ukraine in the XXI century]. (2002). *Osvita Ukrainy – Ukrainian Education*, 33, 4–6; Prohrama «Nazustrich liudiam» [The program «Towards the people»]. Retrieved from www.nau.kiev.ua/1064/719/1064_719_1.html [in Ukrainian].
- Parkhomenko, O.M.** (2007). Do pytannia onovlennia paradyhmy vykhovannia humanistychno spriamovanoi osobystosti pidlitka [To the issue of updating the paradigm of upbringing a humanist personality directed teenager]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and Psychology*, 1/2, 28–33 [in Ukrainian].
- Prohrama Kabinetu Ministriv «Ukrainska rodyna», № 243 vid 14 bereznia 2001 r. [Program of the Cabinet of Ministers «Ukrainian Family», № 243 of March 14, 2001]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=243-2001-%EF> [in Ukrainian].
- Stoliarenko, O.V.** (2003). Humanistychni vidnosyny v mikrosotsiumi [Humanist relations in microscience]. *Ridna shkola – Native school*, 4, 17–19 [in Ukrainian].
- Sukhomlynska, O.V.** (2004). Vykhovannia yak sotsialnyi protses: osoblyvosti suchasnykh transformatsiinykh zmin [Raising as a social process: features of modern transformational change]. *Shliakh osvity – Education Way*, 2, 2–5 [in Ukrainian].
- Sukhomlynskyi, V.O.** (1978). *Batkivska pedahohika [Parent Pedagogy]*. Kyiv: Rad. shkola [in Ukrainian].
- Bierhoff, H., & Rohmann, E.** (2004). Altruistic personality in the context of the empathy-altruism hypothesis. *European Journal of Personality*, 18, 351–365. doi: 10.1002/per.523 [in English].
- Everett, J., Caviola, L., Kahane, G., Savulescu, J., & Faber, N.** (2015). Doing good by doing nothing? The role of social norms in explaining default effects in altruistic contexts. *European Journal of Social Psychology*, 45, 230–241. doi: 10.1002/ejsp.2080 [in English].
- Sobol, Elzbieta.** (Ed.). (1995). *Mały Słownik Języka Polskiego*. S.l.: s. n. [in Polish].

Bibliografia

- Амонашвили, Ш.А.** (1996). *Размышления о гуманной педагогике*. Москва: Издательский дом Шалвы Амонашвили, 496 с.
- Безкоровайна, О.** (2007). Особистісне самоствердження учнів – актуальна проблема сучасного вихованця. *Світ виховання*, 3/4, 13–17.
- Бех, І.Д.** (1995). Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. *Рідна школа*, 9, 23–25.
- Бужина, І.В.** (2005). *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до формування гуманістичних відносин молодших школярів*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Київ, 43 с.
- Ващенко, Г.** (1994). *Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді та батьків* (Т. 1). Полтава: Полтавський вісник, 191 с.

- Долженко, В.О.** (2006). *Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Луганськ, 20 с.
- Іваненко, Л.** (2015). Методи розв'язання важливих сучасних проблем виховання милосердя у школярів. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 1/33, 31–38.*
- Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів. (2005). *Шкільний світ, 45, 6–8.*
- Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. (2000). *Шлях освіти, 3, 7–13.*
- Концепція гуманітарного розвитку України.* (2008). Взято з www.mon.gov.ua/gr/obg/2008.
- Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні. (2004, 3 грудня). *Освіта України, 94, р. 6–10.*
- Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. (2002). *Освіта України, 33, 4–6*; Програма «Назустріч людям». Взято з www.nau.kiev.ua/1064/719/1064_719_1.html.
- Пархоменко, О.М.** (2007). До питання оновлення парадигми виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка. *Педагогіка і психологія, 1/2, 28–33.*
- Програма Кабінету Міністрів «Українська родина», № 243 від 14 березня 2001 р. Взято з <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=243-2001-%EF>.
- Столяренко, О.В.** (2003). Гуманістичні відносини в мікросоціумі. *Рідна школа, 4, 17–19.*
- Сухомлинська, О.В.** (2004). Виховання як соціальний процес: особливості сучасних трансформаційних змін. *Шлях освіти, 2, 2–5.*
- Сухомлинський, В.О.** (1978). *Батьківська педагогіка*. Київ: Рад. школа, 232 с.
- Bierhoff, H., & Rohmann, E.** (2004). Altruistic personality in the context of the empathy-altruism hypothesis. *European Journal of Personality, 18, 351–365.* doi: 10.1002/per.523.
- Everett, J., Caviola, L., Kahane, G., Savulescu, J., & Faber, N.** (2015). Doing good by doing nothing? The role of social norms in explaining default effects in altruistic contexts. *European Journal of Social Psychology, 45, 230–241.* doi: 10.1002/ejsp.2080.
- Sobol, Elzbieta.** (Ed.). (1995). *Mały Słownik Języka Polskiego*. S.l.: s. n., 1181 s.

STETSKO Iryna – PhD of Filological Sciences, associate profesor of Foreign Language Department, Ternopil State Economic University, Lvivska str., 11, Ternopil, 46009, Ukraine (irenas7217@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5093-9516>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/Q-8134-2017>

YURCHYSHYN Tetiana – PhD of Filological Sciences, associate profesor of Foreign Language Department, Ternopil State Economic University, Lvivska str., 11, Ternopil, 46009, Ukraine (yurchyshyn@tneu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3299-0486>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/I-1885-2017>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121433>

To cite this article: Stetsko, I., Yurchyshyn, T. (2018). Teoretyczne uzasadnienie organizacyjnie-pedagogicznych warunków wychowania altruistycznego [Theoretical foundations of organizational and pedagogical conditions of altruistic education]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 277–290. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121433 [in Polish].

Article history

Received: 6 November 2017

Accepted: 15 February 2018

Received in revised form: 3 January 2017   *Available online:* 5 April 2018

THEORETICAL FOUNDATIONS OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ALTRUISTIC EDUCATION

Abstract. The article analyzes the structural elements of the theoretical model of altruism formation, which was developed by the authors. It consists of three parts. In the first part the content of altruistic education is theoretically substantiated, its forms and methods are defined, as well as the preparation of teachers to altruism development in the rising generation.

The second part reflects the principles of altruistic education (humanism, democracy, national orientation, orientation on the child's personality, focus on the development of individual qualities, creativity, tolerance, social and pedagogical correction, reliance on human potential, self-education and self-improvement, and systemic approach), which, in our opinion, are basic for raising the desired characteristics. In the course of the study, it was concluded, that a harmonious combination of the above-characterized principles will ensure the high effectiveness of altruistic education in modern school environment.

The third part examines criterion indexes of altruism development (gnoseological, subjectively-personal, process-active), which are the defining elements in the upbringing of an altruistic personality. In the process of our work we came to a conclusion, that taking into account the novelty and relevance of the study, domestic legislative and regulations systems need some innovations. The analysis of legislative acts and regulations state the lack of documents which reflect the issues of the research.

Taking into account the urgency and the global nature of the above-mentioned problem, as well as insufficient elucidation of it in legislative acts and regulations, the authors have proposed to develop the Concept of Altruistic Education in Youth in the 21st Century, which will regulate the main issues, principles and conceptual foundations of altruistic education.

On the basis of theoretical and empirical research, it is concluded, that the issue of education of an altruistic personality requires further findings and improvements in theoretical and practical aspects, in particular, conducting research, its approbation and implementation into the educational process;

development of educational equipment for the preparation of teachers to altruism education; complex implementation of altruistic education principles; improvement of criterion indexes of altruism development, which will contribute to optimizing the altruism formation in youth.

Keywords: altruistic education, altruistic personality, child.

Declaration of Conflicting Interests. The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgments. Sincere thanks to pedagogical staff at Ternopil State Economic University, in particular Prof. Ludmyla Krayniak.

Funding. The author(s) disclosed receipt of the following financial support for the research, authorship, and/or publication of this article: Funding from Ternopil State Economic University permitted this research completion.